

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Mars 1876, kl. 2 e. m.

*Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2,
i anledning af Herr O. E. L. Dahms motion, N:o 20,
angående fridlysning af småfogel.*

Uti en inom Första Kammaran väckt motion har Herr *O. E. L. Dahm*, under eriuran derom, att den förödelse, som småfoglarna i vårt land äro underkastade, både är inhuman och i allmänhet utan ändamål samt hotar att i så betänklig grad minska deras antal, att de återstående ej för framtiden blifva tillräcklige att tillbörligen inskränka de härjningar, som skadliga insekter anställa å de för tillfredsställande af människans behof så nödvändiga växterna, föreslagit, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af en "fredlysning för småfoglarna, hvarigenom icke endast de fullvuxna djuren utan äfven deras nästen, ägg och ungar ställas under skydd af lag, så att hädanefter endast rofdjur må vara föremål för ständig förföljelse".

Det torde vara obestridligt, att människan ej förnuftslenligt bör utsträcka sitt herravälde öfver djuren längre än till att använda dem till sitt gagn och mot dem betrygga sig och sin egendom, men ej till att onödigtvis döda, plåga och misshandla dem. Förseelser mot denna grundsats, äfven om de ej verka störande på samhällsordningen, utbilda likväl en råhet i människolynnet, som ej för sammanlefnaden kan vara gagnelig, och böra därför kunna vara föremål för ingripande af lagstiftningen, emedan dennas ändamål måste vara icke endast att uppehålla rättstillståndet utan äfven att inverka uppfostrande och förädlande på folklynnet. I detta syfte har ock lagen mot djurplågeri blifvit stiftad.

Bih. till Riksd. Prot. 1876. 8 Saml. 2 Afd. 1 Bund. 5 Häft.

Under denna lag eller under den fridlysning öfver "nyttigt vildt", som Kongl. Jagtstadgan innehåller, torde ej enligt vanlig uppfattning dödandet af småfoglar eller plundring af deras nästen hemfalla. Vill man därför skydda småfoglarna, så torde en särskild fridlysning öfver dem vara nödig.

Men denna fridlysning synes Utskottet icke endast från humanitets-synpunkt vara påkallad. Redan för mera än hundra år sedan antydde vår store naturforskare Linné småfoglarnes nytta särskildt för människan derigenom, att de inskränkte insekternas skadliga härjningar på växterna. Senare naturforskare, Nilsson, Sundevall, Malm, Holmgren m. fl. hafva genom noggranna iakttagelser ytterligare bekräftat Linnés åsigt och bragt till full klarhet, att de många ensamt insektätande småfoglarna äro *endast* nyttiga, och att de, som förtära både frön och insekter, och bland dessa sjelfva de så förtalade gråsparfvarne, väl under vissa korta tider göra någon skada på säden och några trädgårdsalster, men att den nytta de göra genom förtärande af skadliga insekter och dessas ägg samt ogräsfrön i stor mängd under en mycket längre tid af året vida öfverväger den af dem förorsakade skadan, hvilken ock genom många bekanta medel kan, om icke alldeles förekommas, likväl förvandlas till en obetydlighet. Utländska naturforskare hafva gjort liknande iakttagelser och derigenom kommit till samma resultat.

För att belysa de insektätande småfoglarnes förmåga att utrota insekter, må det tillåtas Utskottet att anföra några få exempel, till en del omtalade år 1872 i engelska parlamentet. En kungsfogel, som hos oss vistas hela året, kan dagligen förtära mera än sin egen vikt, som svarar mot bortåt 10,000 insektägg, bladlöss och larver. Ett par mesar och deras ungar kunna årligen förtära omkring 20 millioner ägg af "nunnan", en för barrskogen mycket fördelrig insekt. En sparf matar sina ungar med *insekter* omkring 36 gånger, en fink 35 och en rödstjert 23 gånger i timmen o. s. v. Dödandet af en sådan fogel verkar detsamma som om man öfver skogen och fälten utsådde en mot hans föda svarande vikt af insekter och insektägg — och hvem skulle väl vilja göra en sådan sådd, äfven om det vore möjligt?

Att småfoglarna äro *nyttiga* torde således icke kunna bestridas. Men äro de så förföljda, att skydd af lag är för dem behöfligt?

Mycket erfarne svenske naturforskare förmåla i ett officiellt yttrande, att, ehuru jagt på småfoglar till förbrukning såsom födoämne för menige man aldrig bedrifvits i större skala i Sverige, likväl "betydliga kvantiteter småfoglar införas och utbjudas på torgen i de större städerna, isynnerhet i Stockholm, under namn af kramsfogel, hvarigenom händt, att t. ex. lärkorna, hvilka liksom de flesta andra småfoglar äro lätta att skjuta, och som för några år sedan voro ganska talrika i Stockholms omgifningar, blifvit der nästan utrotade, och att flera andra genom skadliga insekters förstöring nyttiga småfoglar blifvit

högst betydligt förminskade t. ex. hackspettar, gulsparfvar m fl.“ Naturligtvis kommer denna jagt att sprida sig i vida kretsar öfver vårt land, när tillgången på småfogel i städernas närmare omgifningar upphör, så länge kramsfogel för de rikas bord får fritt utbudas på torgen, dit transporten numera är både billig och snabb på jernvägarne.

Förödelsen genom jagt af småfoglarnas torde dock ej vara den förderligaste. Vida skadligare är den oseden, som vidlåder ett stort antal både unga och gamla, att utan förnuftigt ändamål förstöra foglarnes nästen och bortplocka deras ägg. Äggplundringen för eget nöje och till afsalu åt samlare går särdeles hänsynslöst fram, någon gång till och med gifvande sig sken af vetenskapligt intresse. Detta oskick torde ej öfverallt minskas genom undervisningen i naturalhistoria vid skolorna, isynnerhet som exempel ej saknas på skolor, der lärjungarne uppmanats att bilda äggsamlingar. I sådana trakter torde få fogelbon få vara i fred.

På vissa ställen i vårt land funnos för icke så länge sedan växter som vetenskapsmännen kallade rara. De ha äro ett visst värde för samlare och man tryckte kataloger öfver dem med utsatt pris. De blefvo en handelsvara — och man söker dem nu förgäfvets på flera af de länge kända växtställen. Derigenom har väl ingen synnerlig ekonomisk skada skett, men om äggplundringen så samma sätt utrotar eller åtminstone, som den bestämdt gör, minskar de nyttiga småfoglarnes antal, så lida fälten och skogarne deraf skada.

Till småfoglarnes utödande har äfven bidragit den fångst af dessa djur, som länge i vidsträckt omfång bedrifvits i Italien och Grekland under kortare tider höst och vår, då de foglar, som häcka i nordens, i stora skaror flytta öfver dessa länder till sydligare trakter. Denna fångst är likväl numera inskränkt genom lagstiftningen i Italien. En måhända ännu mera omfattande förödelse har förorsakats genom landets stigande odling. Genom skogarnes uthuggning förödas de arter, som tillhöra skogen och busksnären, och genom skogens rationellare behandling, hvarvid de skadade och ihåliga träden borttagas, förödas de fogelarter, hvilka hos oss äro ganska många, som lägga ägg i trädhål och der under hela året tillbringa nätterna. Ju mera odlingen utbreder sig, ju större blifva naturligtvis dess för småfoglarnes menliga verkningar. Dessa hafva redan tydligt gifvit sig tillkänna hos oss, och i Tyskland hafva antydde fogelarter under en lång tid af detta århundrade redan varit ganska fåtaliga eller till och med sällsynta. Då samma orsaker vanligen förorsaka samma verkningar, torde det, då genom en tätare blifven befolkning förföljelsen af småfoglarnas med hvarje år blir verksammare, ej dröja länge tills äfven vi få erfara, att menniskan icke ostraffadt lättsinnigt griper rubbande in i naturens ordning, och klaga icke endast deröfver, att fogelsången tystnat i våra skogsdungar, utan äfven deröfver, att skadliga insekter, ostörda

af sina naturliga fiender, få anställa sina härjningar, hvilka blifva för oss i samma mån skadligare, ju större våra odlade fält blifva och ju rikare de grödor, som genom ett förbättradt jordbruk derå framkallas.

Då orsakerna till småfoglarnes för oss skadliga förminskning således äro flera, och då åtskilliga af dem äro af oss oberoende, synes det Utskottet vara så mycket mera nödigt att vidtaga någon åtgärd mot de orsaker, som för lagstiftningen äro åtkomliga, d. v. s. jagt å och fångst af dessa djur samt plundring af deras nästen, och att ej dröja med fridlysning tills vi hafva föga eller intet kvar att skydda. Allmänna meningen hos de tänkande bland vårt folk tyckes ock hafva omfattat denna åsigt. Deraf hafva framkallats föreningar till skydd så väl för djur i allmänhet som för småfoglar isynnerhet. Ansedde vetenskapsmän hafva förklarat, att det vore nyttigt, om euskilda jordegare fridade foglarna på sina egor, och att kommunalstyrelserna, landsting såväl som stadsfullmäktige och andra auktoriteter vidtog åtgärder till deras skydd, *men* ingen har kunnat säga, hvilka dessa åtgärder skulle vara, så länge fångst af och handel med småfogel icke vore förbjuden.

I de flesta af Europas öfriga civiliserade stater har denna fråga redan varit föremål för allvarlig uppmärksamhet och man synes ingenstädes kunnat uppfinna annat i stort verksamt medel till småfoglarnes skydd än fridlysning genom lag. Utskottet har väl icke kunnat erhålla fullständiga underrettelser om frågans behandling och dess nuvarande ställning öfverallt utrikes, men anser sig dock böra anföra hvad Utskottet hufvudsakligen af officiella handlingar derom inhemtat.

I *Danmark* är i jagtlagen af den 1 April 1871 all fångst af "mindre Fugle, navulig Sangfugle" förbjuden äfvensom borttagande och insamlande af "alle slags vilde Fugles Æg og Yngel" vid böter från 1—10 R:dr.

I *Preussen* voro redan för flera år sedan enligt Preuss. allgem. Landrecht" Th. II, Til. 16, § 53 alla "sträckfoglar" (hvarmed menas, bland andra, "Kramsfoglar", hvilket en under texten lemnad förklaring upplyser) fridlysta från 1 Maj till 24 Juni. I detta lands Andra Kammare (Haus der Abgeordneten) beslöts d. 3 Februari 1870 "att hos den Kongl. regeringen anhålla, att den skulle för Landtdagen framlägga ett lagförslag om skydd för alla nyttiga foglar eller föranstalta, att dit ledande bestämningar måtte intagas i Nordtyska Förbundets nya strafflag" Under öfverläggningen härom förordade ombudet, Grefve v. Frankenberg, "skydd för dessa landtmannens och skogsegarens nyttiga vänner" och tillade: "I Österrike har man redan för någon tid sedan stiftat en lag, som tager dessa djur i skydd, och verkar särdeles välsignelse-rikt." Då han derefter yrkade, att regeringen skulle yttra sitt gillande öfver förslaget, förklarade landbruksministern v. Seichau, att regeringen vore allvarligt sysselsatt med denna angelägenhet, hade inledt underhandlingar derom

med främmande regeringar och hoppades att snart kunna antingen framlägga förslag för Landtdagen eller göra saken till föremål för en på ett ännu större område verksam förbundslagstiftning. Att detta skett, är icke Utskottet bekant; men genom förordning af preussiska regeringen i *Schleswig* den 24 Mars 1871 förbjöds att "skjuta, fånga och döda" 37 särskildt uppräknade arter af småfogel (bland dem ormvråken och ugglan) samt att hålla dem till salu och plundra deras nästen; och den 29 Mars 1872 fridlystes 34 småfogelarter (bland dem sparfvén, ugglan och ormvråken) i *Berlins och Charlottenburgs polisdistrikt* med stadgadt vite af 1—10 Thaler eller motsvarande fängelse, "emedan", som det heter, "antalet af dessa för land- och skogskulturen så viktiga djur notoriskt ständigt förminskas."

I *Württemberg* äro småfoglarna fridlyste sedan 1837, och, enligt uppgift i ett naturvetenskapligt arbete af Russ (Hannover 1873) lärer på begäran af "Preuss. Landes Ökonomi Kollegium" fångst och försäljning af inhemska sångfoglar vara förbjuden i *en stor del af Tyskland*.

I *Holland* är fridlysning öfver foglarna utfärdad, deri fångandet af en näktergal är belagd med ända till 100 guldens (148 krs) böter.

I *England* var skydd för småfoglarna föremål för öfverläggning i parlamentet den 12 Juni 1872. Då parlamentsledamoten Auberan Herbert lifligt yrkade på skydd för de skaror, som värna oss mot insekthärdarne och fylla våra lundar med sång, samt jmförde sparskyttars odåd med sådana landsmäns, som nedsköte egna soldater, då en fiendtlig här inbröte i landet, emottogs hans yttrande med högljudt och enhälligt bifall af huset, af Tories, Whigs och radikaler, och pressen förklarade, att hela England i den saken stode på talarens sida.

Sedan den *internationela kongressen af landbrukare och forstmän vid verdensutställningen i Wien 1873* beslutit att hos K. K. Österrikiska regeringen anhålla, att den genom internationela fördrag med alla europeiska stater ville betrygga skyddet för alla foglar, som äro nyttiga för jordbruket, afslöts mellan *Österrike—Ungern* och *Italien* den 29 November 1875 en konvention, i afskrift befintlig bland Utskottets handlingar, hvori de respektive regeringarne förbjuda sig att genom lagstiftning vidtaga tvenne åtgärder för att skydda för åkerbruket nyttiga foglar och förbjuda att på hvad sätt som helst "fånga småfogel, förstöra deras nästen, borttaga deras ägg och drifva handel med sådana foglar, deras ägg och nästen", samt att försöka förmå andra stater att biträda samma öfverenskommelse. — På Italiens inbjudning till Schweiz, Frankrike och Spanien att ingå ett sådant fördrag har endast *Spanien* gifvit ett afböjande svar med förklaring, att åtgärders vidtagande härvid måste öfverlemnas åt de särskilda provinsernas verksamhet.

Från *Amerika* känner man, att i staten *Massachusetts* plundringen af ett fogelbo är belagdt med 25 dollars böter.

Den sak, som så varmt blifvit omfattad af så många bland Europas högt kultiverade små och stora nationer, torde icke förtjena att anses liten och ovärdig att blifva föremål äfven för svensk lagstiftning. En svensk fridlysning skulle också i icke ringa mån understödja de sydligare boende folkens omtänksamma och humana åtgärder, alldenstund vårt land är stort och de många flyttande småfoglarna häcka i nordn.

I flera af ofvan nämnda länder, der fridlysningar blifvit utfärdade, var fångst af och handel med sång- och kramsfogel ett icke obetydligt näringsfång. Hos oss är handeln med fångade sångfoglar ett i de flesta landsdelar obegagnadt yrke, och kramsfogeljagten torde för vårt folks förplägning vara minst sagdt obehöflig. En fridlysning öfver småfoglarna i Sverige berör således icke något intresse på något omildt sätt, utan hufvudsakligen endast söndagsjagten och det råa begäret att förstöra utan aktningvärdt ändamål.

Handhafvandet af en sådan fridlysning torde ej blifva i någon betydlig mån vanskligare, än handhafvandet af den fridlysning öfver åtskilligt annat "nyttigt vildt" som nu gällande jagtstadga innehåller. Af redan bildade och möjligen blifvande föreningar till djurens skydd torde man i detta afseende kunna vänta en kraftig hjälp på samma gång som man genom lagen gifver deras verksamhet mera styrka och befogenhet.

Under behandlingen af frågan inom Utskottet har anmärkts såsom betänkligt, att man genom stiftandet af en skyddslag för småfoglarna skulle bilda en ny klass af brott och förbrytare; men då detta är något, som är oskiljaktigt från stadgandet af hvarje ny och utvidgandet af hvarje gammal laga inskränkning af samhällsmedlems för det allmänna menliga verksamhet, och förkastligt endast i det fall, att lagstiftningen *onödigtvis* förbjuder sådana handlingar, hvilka, om förbudet ej funnes, vore obestridligt oskyldiga och tillåtliga; och då det icke kan anses oskyldigt och tillåtligt att onödigtvis föröda nyttiga djur, och då brottet finnes till såsom sådant redan före förbudet, och då dertill kommer, att förbudet icke är onödigt, så kan Utskottet icke finna, att den gjorda anmärkningen är rörande ifrågavarande fridlysningsförslag tillämplig.

Utskottet anser därför, att en fridlysning öfver småfoglarna bör utfärdas och att detta lämpligast kan ske genom några korta tillägg till jagtstadgan.

Då korp, kråka och skata, hvilka i nu gällande stadga icke äro nämnda bland rofdjuren och således möjligen kunde räknas bland småfoglarna, torde, isynnerhet genom plundring af de nyttiga foglarnes nästen vara mera skadliga än nyttiga, anser Utskottet dem böra uppföras bland skadliga rofdjur.

På grund af ofvan anförda skäl hemställer Utskottet att motionen må på det sätt bifallas,

att Riksdagen besluter att i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att till Kongl. Jagtstadgan af den 21 Oktober 1864 måtte göras följande tillägg:

a) till § 11: "Till skadliga rofdjur räknas björn — falk", *corp, kråka och skata.*

b) till § 12.

Mom. 1. Att fånga eller döda småfoglar, hvar till ugglan och ormråken räknas, vare under alla årstider förbjudet.

Mom. 2. Jagt efter nedan nämnda djur m. m.;

Mom. 3. Vetenskapsman må af Konungens Befallningshafvande kunna erhålla tillåtelse att alla årstider anställa jagt för vetenskapliga ändamål på i mom. 1 fridlyst vildt;

samt c) till § 14: "I hägnad jagtpark eller djurgård må den, som jagträtt der eger, alla tider af året all slags jagt idka" *utom å de i § 12, mom. 1 fridlyste foglar.*

Stockholm den 21 Mars 1876.

På Utskottets vägnar:

O. E. L. Dahm.

Reservation:

af Herr *Storckenfeldt*: "I motiverna till motionen, hvilka af Utskottet vunnit erkännande, finner man sagdt: "Barnen som hufvudsakligen öfva förstörelsen" etc., samt något längre fram: "detta är en frihet (frihet från straff för småfoglars ofredande) som illa egnar sig för ett högt bildadt samhälle och står illa tillsammans med den humanitet, som ställt det plågade djuret under lagens skydd".

Just den omständighet att det i allra flesta fall är barnen, för hvilka dessa lagstadganden skulle tillkomma, barn, som för öfverträdelse af dem, skulle ställas inför rätta, dömas och straffas; öfverträdelser ofta bestående uti att barnet, obekant med lagparagraferna, för sin lilla naturaliesamling eftersöker småfoglars ägg eller fångar en sångfogel för sin bur, väpnar mig mot motionen och utskottsbetänkandet.

Äfven jag skyddar gerna de *nyttiga* småfoglarna, men i första hand de små människobarnen; jag ber att för dessa mina små klienter få påräkna denna humanitet, som, med fullkomligt förbiseende af dem, skulle tillgodokomma fogelungarne.

Ett barn, tilltaladt vid domstol, dömdt och straffadt, är i hög grad förderfvadt; det skall hela sitt lif igenom känna tyngden deraf och månget derigenom fostras till brottsling, och allt detta onda skulle framkallas af humanitet.

Motionärens syfte synes mycket lämpligare vinnas derigenom att chefeu för vårt undervisningsväsende anbefaller lärare och lärarinnor i skolorna för barn att göra desse begriplig den nytta småfoglarna göra i naturens hushållning, och jemväl uppmärksamma dem på den humanistiska sidan af saken, hvilket jag tillåter mig uttrycka som ett önskningsmål och anhåller hos Herr Talmannen om proposition på afslag af betänkandet.“
